

KUNSKAP DRIVER
MILJÖARBETET FRAMÅT

Storslagen fjällmiljö, 13-14 maj 2014

Clarion Hotel Grand, Östersund

Tisdag

09.00 Konferensavdelningen
Registrering med fika

10.00 Storön & Lövön
Keynote Speaker

Välkommen!

Framtidens fjällvärld - en kulturgeografisk utsikt

Erik Westholm, professor vid institutionen för stad och land på Sveriges Lantbruksuniversitet samt ordförande i Naturvårdsverkets miljöforskningsråd

10.50
Bensträckare

11.00 Storön & Lövön
Storslagen fjällmiljö I

Regeringsuppdrag - förslag till strategi för miljömålet Storslagen fjällmiljö (via länk)

Karin Klingspor, projektledare för regeringsuppdraget

Nyckelindikatorer för Storslagen fjällmiljö

Per-Olov Wikberg, ansvarig för miljömålet Storslagen fjällmiljö på Naturvårdsverket, Peter Schlyter, projektledare för nyckelindikatorer

Sametingets syn på miljömålet Storslagen fjällmiljö

Peter Benson, GIS-samordnare och markanvändningshandläggare på Sametinget

11.45 Storön & Lövön
Nya fjällprojekt i satsningen

Integrerad natur- och kulturmiljövård för en levande fjällvärld

Karin Arvastson, utredare och FoU-samordnare på Riksantikvarieämbetet, och Katarina Schough, ansvarig för Naturvårdsverkets forskningsfinansiering

Stöd för lokalt förankrad integrerad natur- och kulturmiljövård

Peter Schlyter, forskare vid Stockholms universitet

Fjällens rörelsearv - Diskreta monument i hållbar fjällutveckling

Daniel Svensson, forskare vid Kungliga Tekniska högskolan

12.15 Restaurangen
Gemensam lunch

13.15 Storön & Lövön + Andersön & Norderön
Parallella projektsessioner (beskrivning på sida 4)

- Fjällsamverkan, till vilken nytta?
- Friluftstrender och hållbar utveckling för en storslagen fjällmiljö

14.45 Lobbyn
Fika

15.15 Storön & Lövön + Andersön & Norderön
Parallella projektsessioner (beskrivning på sida 5)

- Olika erfarenheter och perspektiv på processer inför och efter tillkomsten av skyddade områden
- Forskning om gruvdrift i fjällen

16.45 Storön & Lövön
Workshop

Kriterier för samråd - kommunikativ kapacitet

Lotten Westberg och Lars Hallgren, forskare vid Sveriges lantbruksuniversitet

En fråga som diskuterats mycket är alla de olika synsätt och förväntningar som finns på samråd mellan olika aktörer i fjällvärlden. En del ser till exempel samråd som något som kan skapa förståelse mellan aktörer och förebygga konflikter, andra ser samråd som forum för strategiska förhandlingar och dolt maktutövande. I denna workshop undersöker vi tillsammans våra olika erfarenheter av och syn på samråd. Syftet är se om vi kan vaska fram och enas om **kriterier** för vad som måste karakterisera ett möte för att det ska kunna kallas samråd och hur man som deltagare i samråd kan arbeta för att de ska bli så konstruktiva som möjligt.

17.45
Egen tid

19.00 Restaurangen
Gemensam middag och underhållning

Onsdag

09.00 Storön & Lövön
Inledning

09.05 Storön & Lövön
Storslagen fjällmiljö II

Vad gör Försvarmakten för Storslagen fjällmiljö?

Arne Wessner, miljöchef på Försvarmakten

Det är inne att vara ute

Elisabet Jansson-Strömberg, VD för SLAO

Långsiktig hållbar utveckling ur Fäbodbrukarnas perspektiv

Kristian Olofsson, ordförande för Sveriges Fäbodbrukare

Holistic Management - ett sätt att kombinera lönsammare jordbruk med bättre naturvård i fjällen

Jörgen Andersson, ledare för Nordic Savory Hub

10.05

Bensträckare och fika

10.15 Storön & Lövön

Miljöövervakning av fjäll

NILS - landskapsdata om fjällmiljöns tillstånd och förändringar

Johan Svensson, forskare vid Sveriges lantbruksuniversitet

Nationell miljöövervakning och utvärdering av ekosystemtjänster i fjällen

Grzegorz Mikusinski, forskare vid Sveriges lantbruksuniversitet

Miljöövervakning och beslutsstöd

Lina Holmgren, forskare vid Sveriges lantbruksuniversitet

11.00

Egen tid för möten och samverkan

12.00 Restaurangen

Gemensam lunch

13.00, Storön & Lövön + Utöarna

Parallella projektsessioner (beskrivning på sida 6)

- Kulturella ekosystemtjänster: Argument och metoder för samverkan mellan kultur- och naturmiljösektorn i fjällandskap

- Vad karakteriserar ett betespräglat landskap?

14.30 Lobbyn

Fika

15.00

Utmaningar och möjligheter i svenska fjäll

Framtida utmaningar

Helena Eriksson, chef för naturvårdsenheten på Länsstyrelsen i Jämtlands län och Jämtlands representant för Fjälldelegationen

Paneldebatt

Eva Thörnelöf, chef vid avdelningen för analys och forskning på Naturvårdsverket, Åsa Persson, bergmästare på Bergsstaten och Jörgen Jonsson, ordförande för SSR m.f

15.30

Slut

Parallella sessioner, val 1

Projekt: Samverkan i fjällen

Titel på session:

Fjällsamverkan, till vilken nytta?

Ansvarig för session:

Katarina Eckerberg, forskare vid Umeå universitet

Syftet med denna session är att diskutera samverkan i fjällen. Sessionen inleds med en presentation av forskningsprojektet och några tentativa resultat som dels bygger på den databas av samverkansprojekt som sammanställts, dels intervjuer med tjänstemän vid länsstyrelserna i Norrbotten, Västerbotten, Jämtland och Dalarna. Vilka skillnader och likheter står att finna vad gäller samarbeten kring naturresurser i dessa län? Därefter tar en paneldiskussion vid, där deltagarnas erfarenheter (positiva som negativa) styr diskussionen. Frågeställningarna är: Vilka är förutsättningarna för att få till en ”bra” samverkan? Vad behöver vi samverka kring, och vad behöver vi inte samverka kring? Samverkar vi om rätt saker? Behövs det samverkan inom nya områden? Och representeras de olika intressena på rätt sätt i dess processer/samarbeten?

- Inledning: Lokal samverkan i fjällen, Professor Katarina Eckerberg.
- Paneldiskussion: Björn Jonsson, enhetschef och naturvårdsdirektör vid länsstyrelsen Västerbotten, Lennart Adsten, VD på Naboo AB, Jörgen Jonsson, ordförande för SSR och Dr. Therese Bjärstig från forskargruppen. Moderator är Katarina Eckerberg.

Projekt: Den nya fjällupplevelsen

Titel på session:

Friluftstrender och hållbar utveckling för en storslagen fjällmiljö

Ansvarig:

Peter Fredman, forskare vid Mittuniversitetet/ETOUR

Syftet med denna session är att diskutera utvecklingstrender avseende friluftaktiviteter och turism i den svenska fjällvärlden. Sessionen inleds med en presentation av en nationell studie över svenskarnas friluftsliv i svenska fjällen – vilka aktiviteter ägnar man sig åt och varför? Därefter presenteras jämförande data över utvecklingen av turismen i svenska fjällen från tre studier genomförda 1980, 2000 och 2013 följt av en trendspaning över sommarturism på en alpin fjälldestination samt fjällturisternas användning av internet och sociala medier. Framtidens fjällturism och vilka aktiviteter man tror kommer öka i framtiden har varit föremål för två fokusgrupper i Luleå 2003 och Abisko 2013. En analys av resultaten ligger till grund för den efterföljande diskussionen där fokus ligger på orsaker till de förändringar vi kan observera, konsekvenser för en hållbar utveckling i fjällen samt olika metoders tillämpbarhet.

- Inledning: Friluftslivet i fjällen, Professor Peter Fredman
- Trender i svensk fjällturism 1980 – 2013, Professor Peter Fredman
- Trendspaning av sommarturism på en alpin fjälldestination, Dr. Maria Lexhagen
- Fjällturister on-line: Var, vad och hur ofta?, Dr. Christine Lundberg
- Två expertpanels syn på framtidens fjällturism 2003 och 2013, Professor Klas Sandell
- Diskussion om orsaker och verkan, medverkan från samtliga projektdeltagare

Parallella sessioner, val 2

Projekt: Bortom konflikter i fjällen

Titel på session:

Olika erfarenheter och perspektiv på processer inför och efter tillkomsten av skyddade områden

Ansvarig för session:

Sandra Wall-Reinius, forskare vid Mittuniversitetet/ETOUR

Syftet med den här sessionen är att lyfta erfarenheter, perspektiv och lärdomar från skyddade områden. Sessionen inleds med en beskrivning av forskningsprojektet ”Bortom konflikter i fjällen” och det presenteras preliminära forskningsresultat när det gäller bland annat attityder till skyddade områden, särskilt till nationalparker, dess etablering och förvaltning. Särskilt fokus ges åt planerna på en ny nationalpark i Jämtlandsfjällen. Därefter lämnas ordet över till personer med erfarenheter från skyddade områden när det gäller processer, deltagande och förankring, motstånd och möjligheter. Sessionen avslutas med kort analys och reflektion.

- Inledning med internationella utblickar, forskare i projektet
- Motstånd och möjligheter: Erfarenheter från arbete med skyddade områden, Åsa Nordin Jonsson från Laponiaförvaltningen och Richard Åström från Handölsdalens sameby
- Avslutande reflektion

Projekt: Gruvdrift i fjällen

Titel på session:

Forskning om gruvdrift i fjällen

Ansvarig:

Jon Moen, forskare vid Umeå universitet

Syftet med sessionen är att ge deltagarna en överblick över några av de pågående forskningsprojekten som finns kring gruvor och gruvetableringar i Sverige. Sessionen har i huvudsak en samhällsvetenskaplig utgångspunkt, och kommer att behandla frågor som hållbarhet, mineralstrategier, naturresursekonomi, och urfolks rättigheter.

- Tillståndsprövning av gruvor: Reflektioner kring samhällseffekter och konkurrenskraft, Professor Patrik Söderholm
- Urfolks rättigheter och den globala naturresursutvinningen: gruvdriften i Sapmi, Dr. Kaisa Raitio
- Swedish mining policy in an international perspective, Doktorand Gregory Poelzer
- Gruvdrift i fjällen: En studie av olika vägar mot hållbarhet, Dr. Anna Zachrisson
- ALICE: attraktivt levande i kallt klimat – gruvexpansion och flytten av Kiruna, Dr. Karin Beland Lindahl

Projekt: Kulturella ekosystemtjänster i fjällen

Titel på session:

Kulturella ekosystemtjänster - argument och metoder för samverkan mellan kultur- och naturmiljösektorn i fjällandskap

Ansvarig:

Ingegärd Eliasson, forskare vid Göteborgs universitet

Syftet med denna session är att spegla forskningsprojektet ”Kulturella ekosystemtjänster i fjällen” - det vill säga att titta närmare på betydelsen av kulturella ekosystemtjänster för värdering och integrering av fjällandskapets kulturarv i planering, förvaltning och bevarande av kultur- och naturmiljö. Sessionen inleds med en aktuell beskrivning av forskningsprojektet och några preliminära forskningsresultat och därefter följer några presentationer med särskilt fokus på identitet, delaktighet och kulturmiljöplanering.

- Övergripande om projektets syfte och mål samt resultat från intervjuer med kommuner, länsstyrelse, Professor Ingegärd Eliasson.
- Några resultat från enkätstudie (boende i Jämtlands län). Vilka fjällområden är viktigast, historiska och kulturella kännemärken, Kulturella ekosystemtjänster och välbefinnande, Professor Igor Knez.
- ”Om vi inte syns så finns vi inte”. Ewa Ljungdahl, arkeolog vid sydsamiskt kulturcentrum, Gaaltije, Östersund.
- Planerad fallstudie i Vålådalen & Storulvån, doktorand Malin Weijmer & Ewa Ljungdahl (Gaaltije).
- Härjedalens fjällmuseum - fjällen som kulturmiljö. Ola Hanneryd, Vd/museichef på Härjedalens fjällmuseum, Funäsdalen.

Projekt: Ett betespräglat fjällandskap

Titel på session:

Vad karakteriserar ett betespräglat landskap?

Ansvarig:

Maja Sundqvist, forskare vid Umeå universitet

Syftet med denna session är att presentera forskningsprojektet ”Vad karakteriserar ett betespräglat landskap?” genom att diskutera användbara metoder för att svara på denna fråga och sammanfatta nuvarande kunskap om hur fjällvegetationen präglats av renbete och klimatförändringar. Sessionen avslutas med en diskussion om vilken kunskap som idag saknas för att kunna beskriva vad som karakteriserar ett betespräglat landskap.

- Intressentbehov som kopplar till ekosystemtjänster - myndighetsstyre och vetenskap i europeiska trädgränsområden, Dr. Robert Björk.
- Förbuskning i fjällen: Effekter av bete och klimatförändringar, Doktorand Tage Vowles.
- Hur forskning kring en höjdgradient hjälper oss att förstå hur klimatförändringar påverkar fjällandskapet, Dr. Maja Sundqvist.
- Kort nulägesbeskrivning av projektet ”Ett betespräglat fjällandskap”, Dr. Maja Sundqvist.
- Diskussion om vilken kunskap som saknas och hur kan det här projektet kan fylla de kunskapsluckorna.

Egna anteckningar:

